

dat aan een
500 a f 1600
van een pre-
gedeprimeerd
een school-
n de orde is
n-bedrag van
ort te wezen.
d te worden.
aan zij zich
n. Natuurlijk
sis zulk een
en gebiedend
heeft ze de
zou de zelf-
ri-kantasten.
voor zichzelf
fte van den
is, dat aan

vergadering
als bij de
conclusie ge-
aris f 2500
vrije pastorie
de Classis
erken is dit
n deze wel-
ligt wel een
zeker als
orden.

et blijft nog
de nieuwe
zal. Op den
num-bedrag
n zullen de
althans zoo
rd, dat zij
der school

k een

erformeerde
toegeven,
g van de
aan deze
d is, om-
istius niet
toch volgt
a zich aan
ij hebben
den band
ebben ver-
niet waar,
834, hetzij
vrijwillige
Kerk heeft
over deze
g, die nog
ers der
niet ern-
en, dat in
terste toe-
is be-
nede toe
te eerst
nten en
belijdenis
tette, men
zich niet
Luther en
bden ge-
g uit de
er uit ge-
zer on-
en heeft,
ren. Een
van dit
ij de Sy-
doorgezet
n der 17e
ten door
n geban-
de Kerk
ontstond,
de Over-
g met het
ij op deze
beruchte
te Dordt
om daar-
voor de
een zeer
ze Gere-
dit ver-
woord,
te van de
en; »dat
aars tot
genoeg-
wijl zij,
el over
derlinge
t, daan-
n Gods
legenen,
konden
diensten
n hare
degenen,
kwalijk
meenten
trouwe
en van
en zich
rheid
er niet,
ge-
guring»
woord
volle
Synode
n in
teenten
zelfde
adere
meerde
de tot
eid, af
en het
ardoor
komen
n niet
maar

daartoe gedwongen was, dewijl de »ware Dienaren« waren afgezet, kon dit ook thans worden geantwoord. Het argument, dat de »Gereformeerde Kerk« door deze inmenging van de Overheid een valsche Kerk was geworden en daarom de geloovigen zich van haar hadden afgescheiden, is echter van de zijde der Calvinisten niet gebruikt. De grond was alleen, dat men de *leerwijze in de Kerk* niet kon of mocht dulden en daarom verplicht was geweest zich van degenen, die een nieuwe leer in de Kerk invoerden, af te zonderen en alle kerkelijke gemeenschap met hen te verbreken. Daarom wezen zij het verwijt van schismatiek te zijn, af, »want, zoo vervolgen zij op de Synode van Dordt, schismatiek of scheurmakers plegen in de Kerk genoemd te worden niet degenen, die zich in eenige geschillen over de leer afscheiden van degenen, die naar hun oordeel afgeweken zijn van de waarheid, anders zou de Apostel zulk een scheuring gebieden, Rom. 16:17.«

Was afscheiding nu reeds oorloof om de »nieuwe leer«, die de Remonstranten brachten, hoeveel te meer geldt dit dan niet ten opzichte van de »nieuwe leer«, die in de Hervormde Kerk gedreven werd en die van de waarheid nog veel verder afweek dan de Remonstranten ooit gedaan hebben. Ook het argument, dat de Hervormde Synode deze nieuwe leer niet officieel tot leer der Kerk heeft verheven en de Hervormde Kerk nog altoos officieel aan de »belijdenisschriften« vasthoudt, valt tegenover dit historische getuigenis. De »Gereformeerde Kerk«, waarvan de »doel«leerenden« zich in de 17e eeuw afscheidden, had de belijdenisschriften der Kerk niet afschafte of door de Synode de leer der Remonstranten tot de hare gemaakt. De grond van separatie was alleen, dat de Overheid, in de Kerk zich indringende, geëischt had dat de leer der Remonstranten zou geduld worden. Het was deze valsche verdraagsaamheid, die niet geduld mocht worden. En wat anders is de oorzaak van de scheuring in de 19e eeuw geweest? Wie daarom de Gereformeerde Kerken in onze dagen schismatiek verklaart, geeft daarmee principieel aan de Remonstranten gelijk.

Toch is dit argument niet het eenige; daarnaast dient er even sterk de nadruk op gelegd te worden, dat al werd tengevolge van het conflict met de Synode de band met de Synodale organisatie verbroken, de bedoeling allerminst is geweest, om een nieuwe Kerk te stichten of zich af te scheiden van de Gereformeerde Kerken, zooals die van ouds in ons vaderland hebben bestaan. Niet separatie, maar reformatie der Kerk was het doel. In de geschiedenis der Christelijke Gereformeerde Kerk mag dit wellicht niet zoo duidelijk tot uitdrukking zijn gekomen, omdat men later van het stichten van nieuwe gemeenten sprak en zelfs, al was het dan noodgedwongen, den alouden naam der Gereformeerde Kerken prijs gaf, zich bij de Overheid als een nieuwe »kerkstichting« aandienende en zelfs officieel alle aanspraken op het kerkgevoel varen liet, maar de Kerken uit de Doleantie voortgekomen hebben zich stipt aan dit beginsel gehouden. Ze verklaarden niet anders te willen zijn dan de wettige voortzetting der aloude Gereformeerde Kerken. Ze handhaafden hun recht op den naam en de goederen dezer Kerken. Ze wierpen het juk der Synodale hiërarchie af en deden dit voor heel de gemeente. Niet zij zonderden zich af in eigen kring, maar ze wilden de heele Gereformeerde gezindheid uit het Synodale diensthuis uitleiden. En indien desniettegenstaande een groot deel der Gereformeerde gezindheid in het Synodale diensthuis bleef, dan ligt de schuld daarvan niet bij deze Gereformeerde Kerken. Zij hebben zich niet afgezonderd van deze »Gereformeerde broederen«, maar deze Gereformeerde broederen hebben zich van hen gescheiden. Zelfs op die plaatsen, waar de wettige Kerkeraad met toestemming van het grootste deel der gemeente het Synodale juk verbrak, hebben zij meegewerkt om tegenover dien wettigen Kerkeraad een tegenkerkeraad te formieren. Dit is niet bedoeld om daarmee de onverwikkeldheid historie van 1886 weer op te rakelen. Zelfs niet om aan deze Gereformeerde broederen daarvan een verwijt te maken. We willen gaarne gelooven, dat zij meenden in het belang der Kerk aldus te moeten handelen. Over hun conscientie oordeelen we niet. Wat alleen noodig was, om alle misverstand te voorkomen, was dat scherp en duidelijk werd uiteengezet, wat en de Separatie en de Doleantie bedoelde, nl. de reformatie van heel de Kerk, om daarmee het verwijt van scheurmakerij te weerleggen.

En hierbij komt in de laatste plaats, dat deze scheur, die in de Gereformeerde gezindheid gekomen is, nooit van die zijde bedoeld is als een definitieve. Zooals in de 17e eeuw de separatie van de »doel«leerenden kerken« slechts geduurd heeft totdat op de Nationale Synode van Dordt in 1618—1619 aan de valsche »verdraagsaamheid« in de Kerk een einde is gemaakt, en daarmee vanzelf de »separatie« ophield, zoo is het ook nu. Indien het onmogelijke gebeurde en de Synode der Hervormde Kerk de belijdenis weer handhaafde en tot de Kerkenorde der aloude Gereformeerde Kerken terugkeerde, aan de valsche verdraagsaamheid in de Kerk een eind maakte en de dwaalleeraren uitwierp, zou niets aan de vereeniging onzer Kerken met de Hervormde Kerk in den weg staan. In de acte van afscheiding van 1834 is dit uitdrukkelijk verklaard, en al hebben de Kerken uit de Doleantie niet een dergelijke verklaring officieel gepubliceerd, over de zaak zelf kan geen verschil van meening bestaan. Van een schismatiek standpunt kan dus geen sprake wezen. Onze Kerken beschouwen zich niet als de eenige wettige openbaring van Christus lichaam in deze

landen. Ze erkennen, dat ook in de Hervormde Kerk nog een goed deel van de Gereformeerde gezindheid schuilt. En zij zullen God danken, wanneer de thans bestaande scheidsmuur kan afgebroken worden.
Dr. H. H. K.

Kootwijks Scholen

In hartelijken dank ontvangen van den heer Koops te Rotterdam van N.N. f 1 aan postzegels. Dringend verzoeken wij onzen scholen te gedenken.

Dr. J. H. HOUTZAGERS.

Kootwijk.

Voorzitter

Leerstafel.

L. J. DOUMA, Dienaar des Woords te 's-Gravenhage, MOSES DE MAN GODS. J. H. Kok 1919. Kampen.

Toen Ds. DOUMA predikant in de Gereformeerde Kerk van WATERGRAAFMEER was, schreef hij in haar officieel Organ of KERKODE een reeks artikelen, die hij thans, hier en daar wat omgewerkt en na er de laatste hand aan te hebben gelegd, met nieuwe vermeerderd, in dit boek onder dak heeft gebracht.

»n Boek van niet minder dan 226 bladzijden, uitgegeven gelijk de heer Kok de kunst van uitgeven verstaat, zoodat het, wat papier, druk en band betreft, naar zijn uiterlijk weldadig aandoet.

En dat zal het, naar zijn innerlijk, zeker ook doen den lezers voor wie het bestemd is. De beschouwing, die de auteur er in biedt over Mozes, gaat uit, naar hij zelf schrijft en zooals bij lezing ook blijkt, van de historische betrouwbaarheid en de onfeilbare juistheid der berichten van de Heilige Schrift. Ook de eerste boeken des Bijbels zijn hem, evenals alle overige, het Woord Gods, dat ingegeven is door den Heiligen Geest. Wij, zoo schrijft hij, aanvaardende deze, zooals de Heere ze ons heeft gesproken, en belijden, dat zij gezag hebben en oordeelzamen zijn onzer gedachten.

Wij nu de Schrift ons niet een min of meer volledige levensbeschrijving van Mozes biedt, heeft DOUMA dan ook zelf niet getracht er een te geven. Ook hij tracht enkel, gelijk de Schrift doet, Mozes' persoonlijkheid te doen kennen in haar betekenissen voor den ontwikkelingsgang der Godsopenbaring en doet daarbij dan al den nadruk vallen op het werk Gods, aan hem besteed, in hem verheerlijkt en door hem tot stand gebracht. De Schrift doet dat niet in den weg van zelfontleding, maar door te verhalen van de »leidingen« Gods met Mozes, en doet daarbij uitkomen hoe Mozes onder die »leidingen« verkeerde en naar den »juwendigen mensch« er door gevormd werd.

Zoo in het een als het ander zag Ds. DOUMA de »gegevens« der Schrift, welke de rijke persoonlijkheid van Mozes voor ons in het licht stellen.

Wat hij in dit zijn werk gedaan heeft is dan ook niet meer, maar ook niet minder, dan die gegevens sam te lezen. Zijn doel was daarmee om zijn medegeloovigen door een praktische of de beoefening gerichte beschouwing, tot de beoefening zelf der godsvrucht in het leven, naar het toonbeeld van Mozes, op te wekken. Want, met toespeeling op een bekend Schriftwoord, zegt DOUMA, van Mozes: »Ook tot het geslacht van onzen tijd blijft hij spreken.«

In dat praktische ligt het kenmerkende van dit boek. Dit kenmerkende, wat er tevens de groote verdienste van is, komt in de XLV hoofdstukken, waarin het verdeeld is, hier meer, daar minder uit.

Om daarvan, zij het dan ook maar één staal te geven, wil ik iets mededeelen uit het XXXIste: ZAAKGERECHTIGHEID.

Het gaat daarin over de omstandigheid waarin Mozes verkeerde tijdens den opstand van Korach, Dathan en Abiram tegen zijn wettig gezag. (Numeri 16).

»Een welbewuste en weldoordachte poging tot omkeering van het gezag«.

»De grondslagen zelve van de theocratische samenleving, welke God voor Israël had verordend, worden aangeast«.

»Bij deze poging tot revolutie, treden zij met schoonklinkende leuten op«.

»Korach roept: »allen zijn gelijk, de gansche vergadering is heilig!«

»Dathan en Abiram slingeren Mozes de heftigste verwijten naar het hoofd. Zij schreeuwen: aan uw regering is niets goeds; gij zijt de oorzaak van alle ellenden!«

Hoe verkeert nu Mozes onder deze drukkende omstandigheden waarin zijn God hem geleid heeft? Dit blijkt uit zijn gebed.

»Het gebed van den man, die weet, dat zijne zaak rechtvaardig is«

»Voor den Kenner der harten mag hij getuigen: hunne beschuldigingen zijn leugens! In dit opzicht is zijn conscientie volkomen vrij. Hij heeft zijne machtspositie niet misbruikt ten eigen bate noch tot geweldenaarij.«

»Dat is wat onze vaderen noemden de zaakgerichtigheid.«

»Zij bedoelden daarmee niet, dat iemand, die als Mozes pleit, van zich zelve zegt, dat hij rein van zonde is. Van genade kan hij alleen leven. Maar tegenover zijne vijanden staat hij in dit geval recht!«

Dan doet de schrijver zien hoe ver zulk een zaakgerichtigheid verwijderd is van *eigen»gerichtigheid«*.

De kennelijke strekking van dit alles is Gods kinderen optewekken tot zulk een beoefenen van Godsvrucht in hun leven, dat wanneer zij in een zoo drukkende omstandigheid als waarin Mozes toen verkeerde, worden geleid, zij als Mozes, zich op hun *zaakgerichtigheid* kunnen beroepen.

En hoe men in Gods wegen behoort te wandelen, om in alle levensomstandigheden, hetzij droeve, hetzij blijde, waarin God ons leidt, te verkeer als Mozes, en wat men te doen heeft om op Gods wegen te blijven, wordt dan in de verschillende hoofdstukken onderscheidenlijk en duidelijk geteekend.

De lezing van MOSES DE MAN GODS zal welgevallen zijn aan allen, die ook in onzen tijd, bevinding hebben van een werk Gods, aan hen besteed, in hen verheerlijkt en door hen tot stand gebracht.

2. A. J. MULDER, MIJN BOKALEN. W. Ten Have Amsterdam.

Onder dezen titel biedt Ds. A. J. MULDER, predikant in de Gereformeerde kerk van BUSSUM, ons een bundel verzen.

De titel is ontleend aan BERTS, die dichtte:

De verzen zijn Bokalen,
Waarin een dichter zijn gedachten giet.

Een vers is goed of niet,
Naarmate 't vol is tot den rand, dien niet

[kan halen,
Of over-vliet.

Als ik het wel begrijp dan is de zin van wat BERTS hier dichtte, dat een vers »gedachten«

moet inhouden en dat de vorm stipt moet passen bij den inhoud.

Overeenkomstig dit voorschrift zijn dan ook deze verzen van MULDER, en dit is te begrijpen, wijl hij, blijkens den dier verzen: »Aan NICOLAAS BERTS, op diens tachtigsten verjaardag, 13 Sept. 1894«, in BERTS zijn *cher maître* ziet, wien hij uit bewonderend harte hulde biedt.

Zoon van den emeritus-Ds. R. MULDER van Haarlem, toont mij de prediker van BUSSUM met dezen bundel, dat, hoewel ik het ook van elders reeds wist, nevens de gave der prediking, die ook aan twee zijner broeders, welke in onze Kerk dienst doen, is geschonken, ook de gaven der belletristie in zijn familie niet ontbreekt. De belletristie en dan hier bepaald in den zin van poëzie.

Van een poësie, die, gelijk deze bundel doet kennen, wel vreemd is aan die der »nieuwen«, maar die, nu de roes van hoog-opdoen in mooi zelfvoelen der nieuwen en der uitsluitend voor hün poëzie als mooi, meevolend, al lang is uitgeslagen, toch ook te waardeeren is.

Te waardeeren, zooals een poëzie van vóór '80, zelfs in de uit de bell-tristische beweging van '80 voortgekomen generaties, thans weer al meer waarde wordt toegekend.

Waarde, omdat zeker het bloote stemmings- vers, maar toch ook het vers dat »gedachte«, »n ziening« van het oog der ziel, verbindt met de lyrik van het hart, die, evenals dat zien van den »dichter«, wel altijd heel subjectief zal wezen, vooraf in de behoefte van wie wereld en leven in hoogere werkelijkheid dan deze moordend-alledaagsche, begeert te zien en te voelen, en ook kan voelen en zien.

Maar hier is meer.

Het trof mij, toen ik de verzen in dezen bundel las, wat bij vele daarvan voor mij een herlezen was, dat deze dichter wat hij greep uit het volle menschenleven, door zijn »ziening« er van en zijn er zich invuolende, interessant voor mij wist te maken ook dat wat, eerlijk gezegd, als het heel-gewone mijn belangstelling nog niet had. Maar ook trof mij, dat wat hij er uit greep van het, voor mij interessante, als het »ongewone« en het »heilige«, het »religieuze« onder de lezing ervan in al voller en rijker beliching van schoonheid kwam.

Zeker, deze gedichten dien in woord-kunst en versificatie niet aan die der »nieuwen« denken en ook niet allen passen aan den maatstaf van wat, in de aan die periode voorafgaande, klassiek mag heeten.

Maar voor het meereendeel zijn ze met hün woord-kunst, beelding en zangerigheid, zóó, dat de christelijke poëzie er zich allerminst voor behoefte te generen.

Men hoort van plannen om het povere bundeltje onzer kerkelijke »Gezangen« wat te verbeteren. Welnu, als het er toe komt, zou ik aan de daarvoor benoemde commissie, of zooals dat onder ons heet »deputaten«, in overweging geven eens te proeven uit MIJN BOKALEN.

Ten slotte is het voor ons Gereformeerden een eere, als ook onder onze predikanten wer poëten gevonden worden, gelijk Bussum's Kerk het voorrecht heeft er een te bezitten.

Poëdie en religie kunnen zoo'n vruchtbaar huwelijk sluiten.

De prediker, die in zijn prediking zich ook dichter toont, vermag zoo te treffen het hart.

Denk maar aan Jezus' prediking bij het meer, aan welke prediking zelfs een RENAN zijn bewondering niet onthield.

G.

Voor Kinderen.

DE TOREN VAN BEROUW.

Vier eeuwen nu geleden leefde een graaf, Adelbert geheeten. Hij bezat verschillende kasteelen en burchten, alsook dorpen en akkers. Toch was hij niet tevreden, want hij was een twistziek man die met al zijn buren in onmin leefde en zonder reden nu dezen dan dien aanviel. Soms won hij, maar werd ook wel verslagen. Zoo bracht hij zijn dagen geheel onnooig in strijd door, en had een onrustig leven.

Toen hij nu echter oud werd begon hij in te zien, hoe verkeerd en dwaas hij had gehandeld. Hij had overal vijanden en geen enkelen vriend. Dikwijls verzong hij in diepe gedachten, vooral wanneer hij zich voorstelde, dat zijn tijd op aarde niet lang meer kon zijn en de eeuwigheid hem wachtte. Hoe zou het hem dan gaan, hem die altijd maar gedacht had aan vechten en overheerschen? Zou het goed zijn, als God hem zou onderzoeken?

Hij zag het verkeerde en zondige van zijn vroegere leven thans duidelijk in, en besloot het met Gods hulp te beteren. Hij zocht raad en bestier bij een vroom prediker, die in een zijner dorpen woonde. En onder Gods zegen werd de vroegere strijder een man des vredes, die voortaan den Heer diende en niet meer zelf en zijn boze hart. Hij kwam nu op een gedachte, die hij uitvoerde ook. Hij wilde allen een bewijs geven, dat hij berouw had over zijn vroeger gedrag en dat nu afkeurde. Daarvoor liet hij op een lagen heuvel een toren bouwen, waaronder men door kon loopen. Met groote letters stond boven de poort: DE TOREN VAN BEROUW.

Velen uit den omtrek gingen den toren bezien, lazen het opschrift. Allen begrepen de betekenis, en meigelen verblijding zich over den gunstigen omkeer, die bij graaf Adelbert had plaats gehad.

In hoogen ouderdom en in vrede met God en menschen stierf hij. Zijn zoon volgde hem in zijn goederen op.

Na een paar jaar spraken de vrienden van dezen vaak:

»Gij moest nu dien toren laten afbreken. Hij heeft geen betekenis meer. Over eenige jaren zullen de meesten wel niet begrijpen waartoe die toren is gesticht.«

Maar de zoon weigerde dit besluit.

»Zulke herinneringen leven wel voort,« sprak hij. »Maar bovendien, de toren staat niemand in den weg. Wie weet waar het opschrift nog goed voor is. Hij blijft staan.«

Twee eeuwen daarna was er veel veranderd. Het geslacht van graaf Adelbert was uitgestorven, zijn goederen waren verdeeld. Maar de toren stond er nog en werd onderhouden en in eere gehouden.

Op een morgen zat een oude herder, die in het heele dorp geacht was, in het veld waar hij de kudde hooede. Hij kortte den tijd met lezen in een oud boek.

Plotseling hoorde hij geruisch dicht bij zich. Hij zag op, en ontwaarde een jonge man deftig, en sierlijk gekleed en met een voornaam uiterlijk. Zijn gezicht stond niet vroolijk. Het scheen wel dat zware zorg hem drukte.

De herder groette den vreemdeling vriendelijk, wat door dezen evenzoo beantwoord werd. De onbekende zette zich naast den herder neer, en daar deze blijkbaar den tijd had, ontstond er een lang gesprek dat allengs vertrouwelijk werd. Zoo kwam de oude herder ook te weten dat

zijn bezoeker op reis was, reeds vele landen had bezocht en veel schoons en merkwaardigs had gezien.

»En waarom reist ge zooveel?« vroeg de herder eindelijk.

De ander zweeg een poos. Toen sprak hij langzaam:

»Ge zijt een oud en vroom man, naar ik bespeur. Aan u kan ik zeggen wat ik niemand anders vertellen zou.

»Mijn ouders waren godvreezende lieden, zooals gij ook, naar ik geloof. Ik werd vroom opgevoerd, maar betoonde weinig lust den Heere te dienen. Ik werd grooter, mijn ouders stierfen en ik erfde al hun goed. Doch in plaats van het verkregen nuttig te gebruiken, deed ik als de verloren zoon in de gelijkenis en leefde in brasserij, droukschap en allerlei uit-spattingen. Ik dacht niet aan wat mijn vrome ouders mij geleerd hadden, of liever ik wilde er niet aan denken.

»Een paar jaar ging het zoo voort. Toen begon mij het goddeloos, losbandige leven toch te walgen. Ik had nog genoeg overgehouden, en daar mijn geweten mij kwelde en beschuldigde, besloot ik te gaan reizen, en zoo alleiding en rust te vinden.«

»En heeft het u gebaat?« vroeg de herder.

»Volstrekt niet. Ik zoek rust en vind die niet. Weet gij raad voor mij?«

De herder dacht een poos na, toen sprak hij:

»Ziet gij den toren daar ginds op dien heuvel? Welnu, ga daarheen, lees het opschrift boven de poort, en dan moet ge door den toren gaan. Zoo kunt gij geholpen worden.«

»Maar hoe kan dat?« vroeg de reiziger; »ik begrijp het niet!«

»Als ge doet wat ik zeg en nadenkt, zal het u wel duidelijk worden. Zoo niet, kon dan nog weer eens terug!«

De reiziger deed wat hem gezegd was. Hij bereikte den toren, las het opschrift, ging door de poort en, wat het best was, dacht na, lang en veel, tot hij den raad begreep hem gegeven. Hij moest zelf ook berouw hebben over zijn kwaad, en dat dreef hem straks om vergiffenis te zoeken waar die te vinden is, gelijk zijn vrome ouders hem geleerd hadden, namelijk bij God.

Al had hij nu ook den ouden herder begrepen, toch kon hij niet nalaten hem na een jaar op te zoeken, te meer wijl hij brandde van verlangen om den ouden, vromen man alles te vertellen. Hij vond hem nog levend en gezond, en storte zijn hart uit in innigen dank voor den heilzamen raad hem gegeven. Samen dankten zij God, die een eenvoudig woord zoo had willen zegenen.

Zoo deed de toren, schoon oud, na eeuwen nog dienst. Het was maar goed dat hij niet was afgebroken.

BRIEFWISSELING.

Om nuttelooze geschrijf te voorkomen diene het volgende:

Het is om vele redenen niet doenlijk een vasten tijd te bepalen waarop vragen beantwoord worden. Dat hangt van allerlei af.

Komt een vraag in, dicht voor den tijd der beantwoording, dan neemt de schuit, als het kan, haar nog mee. Maar komt de vraag in wanneer de lijst gesloten is, dan dient de vrager geduld te hebben tot een volgende keer.

Het is dus onnooig daarvoor te schrijven.

HOOGENRIJK.

Buitenland.

Duitsland. Opkomen voor de Kerk en het Christelijk karakter der School in Saksen.

In Saksen trad minister Buck ten opzichte van Kerk en school op een wijze op, die deed vreezen dat alles zou worden gedaan om vooral den invloed der Kerk te breken. In een proclamatie aan het Saksische volk werd te kennen gegeven, dat de landkerk weldra geen geld meer uit de Staatskas zou ontvangen, dat het Goddienstonderricht uit de school zou worden weggehaald, terwijl de kerkhoven voortaan onder het beheer der Gemeenteraden behoorden gebracht te worden. Het Landsconsistorium ontving dan ook een mededeeling van den minister, waarbij het vaststellen van overgangsmaatregelen werd aangekondigd.

Maar in het land openbaarde zich tegen de plannen van Buck krachtige oppositie. Een groote beweging werd, niet door predikanten maar door mannen uit het volk, op touw gezet, teengevolge waarvan een petitioennement door meer dan een half miljoen menschen werd onderteekend. Te gelijk kwam men van onder-scheidene zijden met bepaalde eischen tot de verschillende politieke partijen des lands, om bij de verkiezingen voor de nationale vergadering ook met de belangen van de Kerk rekening te houden. Er kwam alzoo een volksbeweging ten gunste van de Kerk.

Dit alles schijnt op hen die op dit oogenblik het gezag misnoemen niet zonder uitwerking gebleven te zijn. Althans het landsconsistorie vernam van overgangsbepalingen niets. Maar op het gebied van de school zou minister Buck toch nog op maatregelen om de scheiding tot stand te brengen. Zoo werd kort op elkander in den loop van December de verwijdering van het Catechismusonderricht uit de school, van de predikanten uit het kerkbestuur (vermoedelijk is daarmee hetzelfde bedoeld wat wij »commissie van beheer of kerkvoogdij« noemen) en uit de plaatselijke schoolcommissie en ook de invoering van de simultanschool (neutrale school), aangekondigd. Maar van een algeheele verwijdering van het Goddienstonderricht, gelijk dit in November was aangekondigd, werd niet gesproken.

Wellicht had hetgeen in Pruisen geschied was, invloed op de Saksische regering uitgeoefend. Daar had de regering stuk voor stuk de aan de kerk vijandige maatregelen van den minister Hoffman moeten terugnemen, zoodat daar zelfs de predikanten weder als schoolopziens-functie. Dit heeft de Saksische regering zeker tot voorzichtigheid gemaakt.

De beweging onder het Saksische volk nam echter steeds toe. Het geal ouderteekennars van bovengenoemd petitioennement ging met honderdduizenden in de hoogte. Dagelijks komen nog tienduizenden hünne instemming daarmee betuigen. Protestvergaderingen, vooral in de groote steden des lands, werden druk bezocht, en toonden, dat de kringen van het volk die nog aan de Kerk vasthouden, door het optreden van Buck pijjnlijk werden getroffen. Geen wonder dat Buck nogmaals van tactiek veranderde. In vlugschriften, couranten-artikelen en toespraken haastte hij zich nu, het volk omtrent de houding der regering tegenover de Kerk gerust te stellen. Of dit een »reculer pour mieux sauter«, een terugtrekken om straks beter zijn slag te kunnen slaan, beteekent, zal later blijken.

Maar in elk geval is het in Saksen duidelijk geworden, dat er nog een volk gevonden wordt dat niet zóó door de revolutieideeën is vervoerd, dat het geheel met God en Zijn dienst breekt wil. Jammer dat over het algemeen de regeerders der landen niet inzien, dat zij juist bij dat volk steun hebben te zoeken.

Engeland. De critieke toestand.

In een Engelsch Christelijk blad wordt geklaagd over de toenemende onverschilligheid, die in Engeland ten opzichte van de religie betooned wordt, al zoekt men dit ten deele te verklaren uit de reactie, die na de spanning van den oorlog heeft plaats gehad. Een Revival moet daarom gezocht worden. Zij die daarvoor arbeiden, hebben zich, als zij moedeloos zouden worden, te troosten met hetgeen Jesaja 49:4 zegt: »Ik zeide ik heb te vergeefs gearbeid, ik heb mijne kracht onnuttelijk en ijdelijk besteed: gewisselijk mijn recht is bij den Heere, en mijn werkloos is bij mijnen God!«

De laatste week van Maart zal voor het Engelsche volk van het grootste gewicht worden, wijl daarin door de vertegenwoordigers van den arbeid de ernstigste beslissingen zullen genomen worden. Het zal of vrede worden op het gebied der industrie of de vreeselijkste arjd dien de natie ooit heeft gekend, en dit in een tijd dat nationale eenheid een levensvoorwaarde is voor het welzijn van het land. Zeer veel zal afhangen van de voorstellen, die door de kolon-commissie gedaan zijn. Als de mijnwerkers daarmede tevreden zijn, mogen wij redelijkerwijze verwachten dat de arbeid een nieuw tijdperk zal ingaan. Maar middelerwijl heeft men te rekenen met hetgeen de spoorwegmannen zullen besluiten.

Kennelijk wordt een zeer critieke tijd doorleefd. Menscheijkwijze gesproken is strenge zelf-beheersching een eisch voor allen. Een vonk is genoeg om den geheelen ontvlambaren hoop in brand te steken. Doch allereerst is het de tijd om te bidden. Gebed brengt de menschen in rechte verhouding tot het Middelpunt van alles, en schenkt den gemoedstoestand welke een helder inzicht gunt in de vraagstukken die aan de orde zijn en moed geeft om rechtvaardig, als in de tegenwoordigheid Gods, te handelen. Als deze stemming niet aanwezig is, kunnen wij licht den vrede verbeuren, en dit door eigen schuld.

Aldus in hoofdzaak het Christelijk blad. Wij zouden gaarne daarbij nog een anderen toon vernemen. Engeland zet zijn imperialistische politiek voort, ook bij de Vredesconferentie te Parijs. Het ging den oorlog in tot verdediging van de rechten der kleine naties, zoo werd van regeeringswege gezegd, maar het breidt zijn gebied uit, nu de overwinning is behaald. Moet men daarover niet in de schuld voor God komen? Juist door het imperialistische streven van de vertegenwoordigers der Engelsche natie duurt het zoo lang, eer het tot het sluiten van vrede komen kan. Inmiddels hebben de Bolsjeviekische elementen vrij spel om den volksgeest ook in Engeland te verpesten. Ach, dat voor dit alles de oogen der Christenen in Engeland geopend werden!

Gemengd Nieuws.

Een Bijbel of de vredesconferentie. De American Bible Soc. besloot president Wilson te verzoeken, een Bijbel te mogen leggen op de tafel, waaraan de leden van de vredesconferentie te Versailles gezeten zijn, om gebruikt te worden zoo vaak de gelegenheid zich voordoet. De president gaf gaaderlijk zijn toestemming. En zoo werd er vervaardigd een Bijbel, speciaal gebonden in wit marrocco, met een gouden kruis op den omslag. Aan de binnenzijde, aan den voet van het titelblad, vindt men in eenvoudige letters: »Peace Conference, presented by the American Bible Society.« De Bijbel werd verzonden naar Washington en door Secretaris Tumulty met de officiële mail van Pres. Wilson naar Parijs doorgezonden.

Wij vinden het een uitsprekend denkbeeld van de Am. Bible Society, een exemplaar van Gods Woord op de tafel der vredesconferentie te leggen. Het is ook verblijdend, dat president Wilson zich voor zijn bondgenooten die den Bijbel verwerpen of hem denkelijk niet kennen zoals de Japannezen, niet geschaamd heeft zijn toestemming te verleen om een Bijbel op de tafel te leggen waar men besluiten neemt omtrent de toekomst van Europa. Maar het heerlijkst zou het zijn als de Amerikaanse president wist te bewerken, dat er bij de eindbesluiten die genomen zullen worden, ook »jaarlijk rekening« gehouden werd met de eischen van Gods Woord.

De Codex Sinaiticus. In een Engelsch blad vonden wij de vrees uitgesproken, dat een kostbaar document, dat te St. Petersburg bewaard wordt, door de wandaden der Bolsjewiki zou verloren gaan.

Bedoeld wordt de bekende Codex Sinaiticus die door den beruchten Duitschen geleerden Constantin Tischendorf ontdekt werd. Dit kostbaar handschrift van den Bijbel uit de 4e eeuw afkomstig, werd uit het St. Catharine Klooster op den berg Sinai in 1859 overgebracht naar St. Petersburg; Tsar Alexander II liet het deponeren in de Keizerlijke Bibliotheek. De monniken van het St. Catharine klooster kenden de waarde van het kostbare, waardevolle handschrift niet; het was bijna vernield geworden, toen Tischendorf voor den Keizer van Rusland er de hand op legde. Het zou zeer te bejammeren zijn wanneer het kostbare handschrift door Bolsjewiekisch vandalisme voor de Kerk des Heeren verloren ging. Hoe erg dit echter weeten mocht, aan de studie van de tekenschrift zou het niet schaden. Immers zijn er van het handschrift fac-simile's gedrukt, die op vele bibliotheken aanwezig zijn. Voor den prijs van f 200 kan men er zich een aanschaffen.

WINCKEL.